

GÖRÖG VALLÁS, TUDOMÁNY, MŰVÉSZET I: A POLISZRENDSZER KIALAKULÁSÁNAK A KORÁBAN

Kiselőadások:

1. Krétai korszak: Thészeusz és Ariadné, Daidalosz és Ikarosz
2. Mükénéi kor: A trójai háború – Agamemnón családjának a története (Iphigéiea, Klütaimnéztra, Oresztész, Élektra)
3. A görög mitológia
4. A görög vallás, szentélyek, olimpiai játékok

Tudomány, filozófia

A görög filozófia

Kialakulása kezdetben: ún. bölcs mondások (gnómák). „Semmit se túlságosan!” (Szolón, Kr.e. VI.sz.); „Ismerd meg (ön) magad!” (Khilón); utóbbi a delphoi-i Apollon-szentély felirata lett; a legendás hét bölcs tevékenysége a törvényalkotásban, csillagászatban, költészetben stb.

A szaktudományok még nem váltak szét, csak bölcselet, bölcselkedés létezik. Filo-szofia = bölcsesség szeretete. Vita a hét bölcs személyén, biztos közülük Thalész, Biasz, Szolón, Khilón, Pittakosz.

Legfőbb kérdéseik a kozmogóniára (a világegyetem keletkezésére), az emberi létre vonatkozott: keletkezés, létezés, elmúlás problémái; az erkölcs, a társadalmi lét, illetve a természet rendje, törvényei.

A természet és a társadalom jelenségeinek tudományos igényű magyarázata.

- tények megfigyelése
- ok-okozati összefüggéseket keresése, rendszerezés

Filozófia: a természet, a társadalom, a gondolkodás legáltalánosabb törvényszerűségeinek tudományos igényű magyarázatát filozófiának nevezzük.

A kisázsiai ión természetfilozófusok: **milétozsi iskola (materialisták)**

Filozófiai irányzat: a világban az anyag az elsődleges, még a gondolkodást is ez hat.meg.

Thalész (Kr.e. 624–547) a geometria elterjesztése Görögországban; Thalesz-tétel; egy piramis magasságának meghatározása (bot és árnyék); a Kr.e. 585. máj. 28-i napfogyatkozás megjósolása (ezért tudjuk behatárolni az ókori görög történéseket). Szerinte **ősanyag a víz**. „A mágnesnek lelke van.”

Milétozt a perzsák Kr.e. 494-ben lerombolják, a szellemi élet új központja Epheszosz lett (egyben a Kelet-Nyugat közötti kereskedelmi csomópontja).

Az epheszoszi **Hérakleitosz** (Kr.e. 530–470): **ősanyag a tűz**. A lélek is anyagi eredetű (a nedvességből keletkező tüzes pára); a világ teljes egészében anyagi és örökkévaló, a változás örök és körforgásszerű: tűz–levegő–víz–föld–víz–levegő–tűz; minden kezdet befejezés, minden befejezés kezdet. A **lét** nem állandóság, hanem **folyamat: panta rhei** (minden folyik, mindig minden ugyanaz és mégis más). „Nem léphetsz kétszer ugyanabba a folyóba!”

Dialektika=az ellentétek egysége és harca. A lejátszódó **szabályos változások** (törvényszerűségek) **oka a logosz (ész, világtörvény)**. Kétkedik az érzékszervek valóságtükröző, megismerő erejében, a lényeg megragadásához kiművelt elem is szükséges.

Orvostudomány

mitológia eredete: Apollóntól terhes, de hűtlen Lapita királylány méhéből kihasított Aszklepiosz, akiből később az orvoslás istene lett; egyik leánya –Hügieia – az egészséges élet istennője, másik lánya – Panakeia – gyógyszerkészítése, fia, Machaon lett az első sebész, másik fia, Podaleiriosz az első belgyógyász. Gyógyító szentélyek, Aszklepiionok, a gyógyítás legfőbb eszköze a „templomi alvás” volt (inkubáció) – erre mosakodással, böjtöléssel, áldozatok bemutatásával készítették elő a beteget, majd a szentélyben bódító italok, álom. Hashajtók, izzasztószeresek, hánytatók, bódítók, diéta, fürdő, masszázs, torna, sebkezelés.

Matematika, geometria, csillagászat

Arisztarkhosz (Kr.e. kb. 320–250) „az ókori Kopernikusz”: heliocentrikus elmélet; matematikailag értelemszerűen, de hibás mérési értékekkel kiszámította a Föld-Hold ill. Föld-Nap távolságok viszonyát, megállapította a Föld forgását a Nap körül..

Eukleides (Euklides) (Kr.e. IV–III. sz.) A matematika elemeinek legrégebbi rendszerezett összefoglalása: Elemek c. műve Kr.e. 300. Írt még a geometriai analízisről, a csillagok mozgásáról, a kúpszeletekről stb. Fő axiómája (alaptétele, amely nem szorul bizonyításra): egy egyeneshez egy adott ponton át csak egyetlen párhuzamos húzható (később a magyar Bolyai Farkas ill. az orosz Lobacsevszkij cáfolják.)

Művészetek

Vázafestés: geometrikus, orientalizáló stílus

Építészet: oszlopok - dór, ión

Szobrászat: egyiptomi hatás